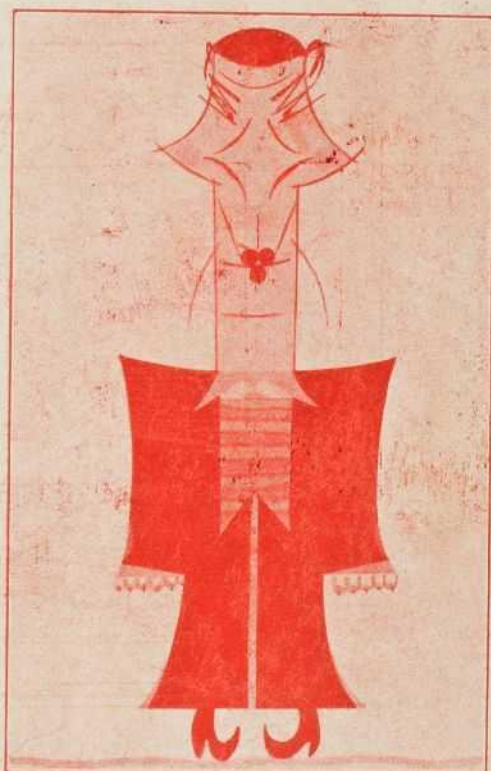

ART

REVISTA DE LES ARTS

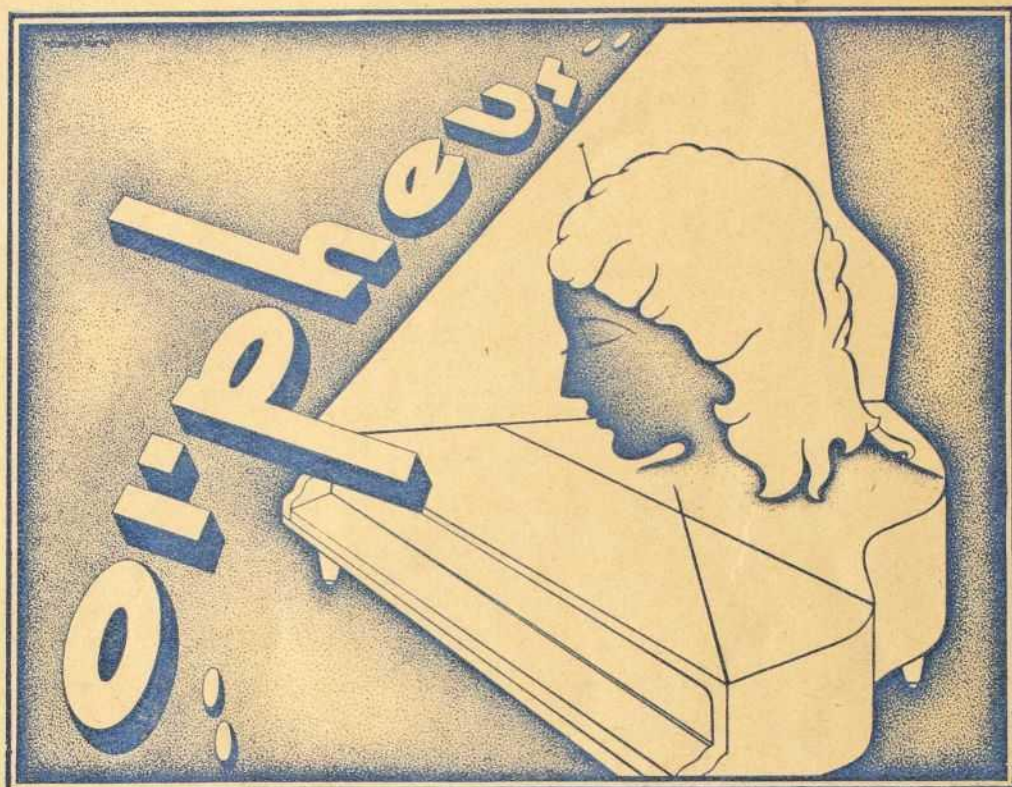
REDACCIÓ
ADMINISTRACIÓ
CAVALLERS
37
LLEIDA

TAPIOL viat per «NIKO»

El primer recentment exposà al Casino Independent
uns quadros que podrien revelar-lo més endavant
com un valor.

N.º 1

Plaça Constitució, 5

LLEIDA

P
I
A
N
O
S

CHASSAIGNE FRERES
de fama mundial. - Venta a plazos y al contado

RADIO-FADA

El más silencioso y selectivo

VENTA
EXCLUSIVA

MAYOR, 64 **J. GUARRO**

art
ANUNCIS

UNA . . . 75	} amb clisé, dibuix i inserció quedant propietat de l'anunciant.	(Z)
MITJA . . . 45		
UN QUART . 25		

amb distribució artística del material d'impremta (X)	}	UNA . . . 45
		MITJA . . . 25
		UN QUART . 15

NOTES: Descompte del 10 per 100 a les insercions cròniques i del 5 a les alternades.

A la tarifa de l'apartat Z li corresponen 5, 4 i 3 exemplars i a la del X 3, 2 i 1, respectivament.

Els dibuixos comercials i la distribució de material serà feta per

SALUT! *Sortim projectats per un dinamisme prenyat d'idees, filles d'una matriu artística nova. Serem estridents en la filtració d'aquesta gestació que avui s'imposa a despit dels imbècils de cultura rovellada i, alhora, inflats de prejudicis tradicionals :*

La Tradició és la negació de l'Evolució.

Tots els qui abocarem l'esperit a ART, no estem prostituïts per aquelles pudors fòssils, vestides de crostes velles i brutes, que ofeguen les flames revolucionàries daleroses de noves perfeccions :

Educació = Hipocresia

Adrecem els primers crits a les testes encaixades per capells d'amples dimensions, caus de petulàncies buides; als monopolitzadors de cultura, que de faisó especial, a Lleida han esdevingut hortolans, els quals no han fet més que organitzar mercats d'herba; a les barres que aguanten barbes acadèmiques i farcides de pols; als arxivers de la Seu, Paheria, Hospital i cadàvers altres, que per més llustrosos que hagin estat de per vida, s'han deixat podrir en la mort. I finalment, a tots aquells clatells vestits d'hivern...

La nostra ideologia :

Desinfectada, ha estat sublimada en el seu vermell i eixuta pel foc de tota purulència contagiosa i hereditària.

Síntesi :

Voldríem obtenir el baptisme d'anormals : La Normalitat és l'Ordinari.

enric CROUS

Pàgines d'una vida turmentada

10.—L'hora de visita era de tres a cinc; però en Xavier, sense que ningú li prívés, avançà cap a la sala. Tot anava així en aquella santa casa. Tot anava com *deu* volia. No hi podien fer més. El malalt que no el visitaven avui, ho feien al cap de vuit dies, el que havia de prendre una medicina al matí la prenia a la tarda; quan demanàveu un infermer, compareixia al cap de dues hores i, quan havia arribat la última hora a algun d'aquells pobres mortals, moltes vegades, havien d'esperar hores i més hores que les monges acabessin de resar, per a poder exhalar l'últim sospir... Qui havia doncs, de barrar-li el pas?

En Xavier entrà a la sala d'una manera impetuosa, com qui diu sense donar-se'n compte. Havia arribat allí com un autòmata, com si l'hagués empès una mà misteriosa. El pensament li parlava, i ell, ensimismat, caminava sense veure res i parlava sense saber el què deia.

Quan es donà compte que estava a l'Hospital era ja a mitja sala; i mirà mig esfereït cap a tots costats, orientant-se.

La llum era pàl·lida. Es veien per aquí i per allà, enfonsades en el coixí, cares demacrades, llagues, contretes, esborrades, de pòmuls sortits; els ulls tots, brillaven mirant-lo amb atenció, però no era brillantor clara i guspirejant, sinó morta, apagada...

—Pobres, com sofriu—exclamà.

Anava a parlar, però la veu li fallà. Sentia amb massa intensitat el sofriment que acompanya a aquells esguards dèbils, fosforecents; sentia amb massa in-

tensitat el què podien pensar aquells cervells mig apagats...

Germans!... — es deia—Germans per què sofriu? Si, jo llegeixo en el misteri que els vostres ulls desprenen, els pensaments que obliguen al vostre cor a batre de pressa. Però no és dolça, tampoc, la vida, fora d'aquestes quatre parets. Està plena d'egoismes, de traïdoria, de corrupció... No, germans, no us estritiu encara que compregueu que la vostra existència s'està acabant; no val la pena de viure-la aquesta vida. Ja no la vull viure tampoc! Vull morir-me aramateix, amb tots vosaltres... Si...; ja comprenc que cadascú en el seu interior hi porta misteri: tota una vida... Estimeu? Teniu encara desigs en aquest món! Viviu... doncs; jo voldria morir-me en el vostre lloc, cada vegada que arribés l'hora a un de vosaltres, per tal que poguéssiu continuar estimant, realitzant il·lusions, vivint... Jo voldria ara, en aquest precís moment, posar-me molt més malalt que cap de vosaltres, per tal que us sentíssiu una mica millor, per tal que comencéssiu a millorar, a apartar-vos cada minut, cada hora, cada dia, un tros més d'aquella mort que tan temeu...! Viviu, amics! ¡Viviu, germans; Preneu-me si es precís la meua vida; deixeu-me morir en lloc de tots vosaltres...»

I no es movia del mig, plantat com estaquirot, els ulls mig en blanc i mirant en l'aire com un al·lucinat.

Soroll de rosaris... Una monja apagué a la porta i amb cara ferrenya avançà envers ell. En Xavier, a pesar de tot la vegé com si passés cavalcada en

un núvol: ros, blanc, blau, vert... Lenta-ment li semblà que el núvol davallava, que es posava ran de terra i que s'es- corria lleuger. «És santa Teresa» pensà — i obrint els braços, anava a abraçar- la, a omplir-la de petons...

Els malalts s'aguantaven el riure mi- rant-lo estranyats, i la monja, en pres- sentir que se li anava a tirar a sobre, re- culà un pas i, encastant-li els rosaris als llavis, exclamà:

—*Que bruto es!*

Però en Xavier no l'entengué. Besà amb passió una i cent vegades aquells rosaris, mentra deia d'una manera inin- til·ligible.

—Que bona és Santa Teresa. Ara si que es cura...

No pogué acabar. La monja d'una estirada li arrencà els rosaris dels llavis i cridà:

—*Basta ya!*

Xavier ho comprengué: s'havia equi- vocat. Vegé el rostre roig, encès i fer- reny de la germana; vegé les cares llar- gues, demacrades, contretes i estirades dels malalts; esguardà a l'entorn...; en uns ulls hi retrobà la mateixa expressió que en els de l'amic i, corrent-hi, se li llançà a sobre i l'abraçava mentre li be- sava el front.

Els malalts els miraven i raonaven amb estranyesa el què estava passant. No podien arribar a comprendre el que aquell jove acabava de fer, el que aca- bava de dir, el que volia i el que pensa- va; i d'entre tots, només la monja s'atre- vi a riure d'una manera sarcàstica; no- més ella, allunyan-se, s'atrevi a senya- lar-se el front amb el dit, tot moveït, mofeta, el cap de l'un costat cap a l'altre.

Però ningú no en féu cas. Tots els

ulls seguien atents els moviments d'en Xavier i tots els pensaments estaven preparats per a raonar momentàniament el que aquell faria o diria.

I Xavier després de besar al seu amic, després de mirar-se llarga estona al fons dels seus ulls, digué:

Amic; no em coneixes, Gallac? Sóc en Palomes... Que hi fas al llit! Sofrei- xes molt, veritat?... Si, ja ho veig: m'ho diu el delit mirar dels teus ulls, m'ho diuen els teus llavis prim i estirats, m'ho diu aquesta mà llarga i blanca que tens posada sobre del llençol..., m'ho diuen aquestes orelles pàl·lides, aques- ta roseta que et pul·lula en cada pò- mul... Em mires... somrius... No; no t'estranyis que hagi vingut. Vull ésser bo, vull fer be, vull que tothom visqui content i feliç... Voldria abraçar-te a tu i a tots vosaltres una i mil vegades, vol- dria consolar-vos, amanyagar-vos com si fóssiu petits, petits... Voldria dir-te que també tinc cor i que aquest viu i trisa per estimar... a tots els que so- freixen...; voldria dir-te: «Què hi fas al llit? Corre... aixeca't i veuràs com ja et trobes millor.» Voldria contar-te força coses, parlar-te sense parar, fins que et posessis bo. M'entens...? No sé com dir-t'ho... Jo pateixo molt en veure que vosaltres patiu. Jo no vull que sofreixi ningú!... Ningú...

Els malalts estiraven el cap escol- tant-lo atents, mirant-lo fixament; no podien, encara, acabar de comprendre si era foll o si parlava verament. Però en Gallac, si, que l'entengué. Ell també havia passat uns períodes semblants quan començava a evolucionar, quan vo- lia una cosa determinada, sense saber, encara com era, que era, ni per que la volia.

I s'assentà...: tossí amb una tos que li ressonava dins del pit i, de moment, el seu rostre s'enrojolà una mica. Però de seguida, a poc a poc, anava tornant-se més blanc, més prim, més blanc...

En Xavier no podia mirar-lo; el cor se li esqueixava i el densament de què podia morir-se en aquell precís moment el torturava.

—Què et passa—li preguntà amb la veu de l'ànima—. Encomane'm el mal si vols i morim-nos els dos a la vegada...

En Gallac li digué amb la mà que s'assegués prop d'ell i en Xavier, corrents, desitjós de complaure'l, s'assentà de seguida en una cadira que hi havia al costat del llit i es mirava embadalit com un beneït, al fons dels seus ulls... D'aquesta manera estigueren uns segons, potser un minunt. Esguardant-se l'un al fons dels ulls de l'altre i pensant els dos la mateixa cosa: «Que mal que estàs!». Per això en Gallac, tractant-lo com a un malaltet, li parlà d'aquesta manera.

—Si, et conec; et conec i t'estimo... He pensat moltes vegades amb tú... Tènies unes rauxades de sentimentalisme molt estranyes... Demés, tu m'havies defensat més d'una vegada quan els altres em tiraven per la cara que era fill d'un qualsevol. Per això

—No et creguis que m'estranyi que m'hagis vingut a veure i el que em dius, —continuà en Gallac al mateix temps que contemplava com s'esgrogueïa—. Has vingut aquí guiat per l'impuls del teu cor impetuós. Has vingut aquí sense donar-te'n compte, quasi bé; has vingut perquè un desig vehement de fer bé et dominava i et domina. Et comprenc... també jo he passat aquesta malaltia... i per això ara em veig humiliat,

escarnit, vexat; per això se m'ha perseguit...

Era tota una vida la que s'abocava en la seva ment i callà emocionat en veure que anava a descobrir-la. Parlava mirant al lluny i en Xavier l'escoltava neguitós en veure's retratat amb tanta fidelitat.

El silenci s'allargava. En Xavier li acaricià aquelles mans fredes i ossoses i li preguntà:

—Se t'ha perseguit?

—Se m'ha perseguit—repetí en Gallac coordinant les idees—. Si, amic, se m'ha perseguit i si ara aquí manifestés amb tota claretat qui sóc, a més d'humiliar-me, escarnir-me i vexar-me, em llençarien immediatament al carrer, com si fos un ésser esquerós mesquí, menyspreable... Tu no en saps res del què ha estat la meua vida fins ara i potser desconeixes les lluites, les guerres, la desesperació i la fam que es crea a l'entorn de l'esplendorositat d'aquesta societat capitalista i ni potser t'has donat compte de què per tal de que uns visquin rodejats de totes les comoditats és necessari que els demés treballin com uns desesperats i que vagin a morir sols i oblidats en un recó d'hospital. Tu en la teua inconsciència no has pensat mai en tot això i de la mateixa manera que al teu voltant hi has vist cases grans i petites, arbres grans i petits, camells i formigues, has trobat raonable que hi haguessin pobres i rics, explotats i explotadors...! Pobre amic meu, quants desenganys t'esperen quan vegis i compreguis la realitat crua i neta, tenint com tens intel·ligència i un cor bo, noble i impetuós! No et cal més que mirar-me a mi per a comprendre que la base d'aquesta societat capitalista és tal-

sa. Mira'm...: És de sentit comú que jo, fort i robust fins als dotze anys, ara tot just traspassats els vint, sense haver malgastat per caprici ni una punteta de la meua salut, em trobi aquí morint-me cada vegada amb més velocitat? No et sembla, a tu, que hi ha d'haver alguna força, una mà que despiadament m'hagi empès a la mort? No et sembla un crim que jo, aquell i el de més enllà, ens haguem de morir a la flor de la joventut? Sí, amic, una força m'ha empès a l'abisme i una mà criminal s'ha cuidat d'assassinar-me. I quina és aquesta força? L'anarquia es la producció. I quina és aquesta mà? La del burgès, la de l'amo del taller, un perfecte representant de la classe privilegiada de les dues en què està dividida la societat... Què és l'anarquia en la producció? Quines són aquestes classes? em preguntaràs. Amic, la mateixa vida m'ho ha ensenyat amb tota claredat. Com una massa enorme, en els moments en què la febre se m'emporta, em veig caure a sobre, fins a aplastar-me, les mercaderies que treballant nit i dia per unes miserables pessetes, produïm...

Tossi llargament. El pit li alenava d'una manera descompassadíssima, el rostre se li acalorava, se li marcaven les venes al front, els llavis se li tenyiren de sang...; s'ofegava, en mig de la desesperació prengué una escupidora que hi havia sobre la tauleta de nit i, ala... ala...

—Sang!...—exclamà en Xavier.

En la seva ment hi batallaven les idees. Allí davant hi tenia un home que s'estava morint, un home que volia explicar-li com funcionava el gran mecanisme de la vida, però que la mort l'obligava a callar. Què era tot allò? Per què no podia ajudar-lo? Per què no po-

dia arrancar-lo d'aquella mà criminal que estava assassinant-lo?

—Sang...—digué el tísic un cop calmat—. No és la primera vegada que n'he tret, avui. Els metges em recomanen que no parli però jo, a última hora, no vull privar-me d'aquest goig. Que em treguin d'aquí, que em llancin altra vegada a la fera, si volen, però que no em facin callar. No!... Mira: no crec en déu... sóc comuuu...

Tossi i se li tenyiren altra volta els llavis de sang.

—És la vida que se m'escapa per la boca—digué entre balbuceigs.

I provà de somriure...

En el rostre dels malalts s'hi llegia una tristesa infinita...

JOSEP COMABELLA

Nota de la R. — Malgrat que no compartim el criteri de l'autor, no hem trobat obstacle per a que s'insereix el present treball.

IMPORTANT:

No voldrem tenir gens de contacte amb cap possible polemista sense solvència, o que vingui proveït de cèdula falsa. Exigirem el puntal de la seva signatura en l'article; mai però, no ens atreuran els pseudònims, d'ús apropiat entre els hipòcrites, i per tant que podrien tenir relació amb el patrimoni de la Casa Gran... — La Redacció.

Els motllos dels sentiments tradicionals, fenellen de cap a peus la gravidesa concepcionista dels esperits renovadors.

FUETADES

Anquilosi :

Fantasmes : plataformes en la preexistència endèmica de totes les evolucions humanes; ço és, eixarreïment moral a freq de les estúpides absorcions tradicionalistes...

Parèntesi : monuments anodins, pal-plantats i sostinguts entercament per la insensibilitat procreativa. Art podrit, desmanyetat, funest precursor de la capciositat espiritual — ajaçada a l'enquadrament vulgar del nihilisme més absorbent —; fanal histèric, amb projeccions simptomàtiques de meteors tàcits, que fan llaçada amb la impenetrabilitat de les tenebres.

Corrues farcides de buidor artística; ària infecta d'inòpia mental, on es reflexa la pinzellada aspra de la supremàcia, nul·litat estètica i on s'hi aboca la vexació del concepte original.

Terregada : amalgama de cementiris vibratoris entre l'eco de caixes resseques que espeterreguen al bat de lluna quan fresseja la solitud d'un repòs inveterat.

Pau : direu a la guerra de per la guerra. Si morís el *demà*, — penseu — nosaltres (els anquilosats) seríem el guiatge magnífic de la dogmàtica rutinària... El *demà*, però, que ja té un peu al coll de l'*avui* pretèrit, vibra a *priori* i marca un precedent estimable dins la subconsciència fèrria de l'ànima evolutiva. Això us és la... mort moral; la vostra carcassa sols interessa els corbs; altrament, ni les vostres cendres corruptes no poden servir per a tapar la fenella que s'ha obert a les entranyes de la terra. No podeu per menys que ésser escarnits com a cuques fastigoses. A tant ha pogut arribar la vostra devastació espiritual...!

Anquilosi : procediments inveterats, blasme a l'esfera de novelles plasmacions artístiques. Sols té un vergonyós límit l'anquilosi : manifestar-se sempre a pleret de la inanició més abominable.

L'evolució : s'ha d'imposar malgrat tot el que pugui oposar la desgraciada rutina. Fora la plataforma de la voluntat eixorca! Vida nova...!

ROMÀ AMPERI

UN POEMA DE PAUL ELUARD

La meva mossa de llengua d'hòstia apunyalada.
Té la llengua de nina que obre i tanca els ulls
Té la llengua de pedra increïble
La meva mossa de celles de mànec d'escriptura d'infant.
De celles de marge de niu d'oreneta
La meva mossa dels temps de terra cuita de tardes d'hivern acle.
La meva mossa d'espatlles de xampany
i de font de caps de dofins sota el mirall.

Traducció del francès per A. B. I.

PLUJA DE NIT

Ruixat monòton! Aigua morta!
Com més tu vols, escoltes més,
menys entendràs la cosa forta.
Tivant estàs, no saps pas oblidar-te,
Sense sentit l'aigua deserta cau.
D'un mot diví no pots apoderar-te
Deixa de cobejar tota proesa,
Aquell qui espera no troba el cant.
La cosa gran t'arriba per sorpresa.

WERFEL.

Traducció de l'alemany per A. B. I.

C A R I C A T U R A

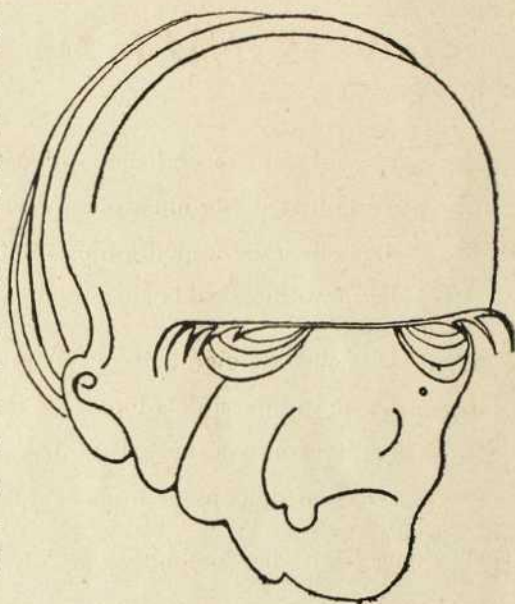
La caricatura és el cent per cent d'obtenció de l'expressió d'una persona. Ni la mateixa fotografia al servei de mans mestres, no solament no la supera, ni tan sols l'igualava!

Els clàssics de la pintura, jamai us han arribat a aconseguir el què una bona caricatura diu, i si un Geni curull a rebassar, va donar tanta sintetització i psicologia als seus retrats, era precisament perquè posseïa aquella visió de Caricaturista: GOYA (Vegi's el quadro que representa la família reial de Carles IV, amb el frapant idiotisme d'aquella gent).

La Caricatura, prescindeix de prejudicis; al pintor de retrats, mantes vegades només li interessa la pose, la topografia del rostre, el colorit i altres coses també quelcom superficials, que no preocupen al caricaturista Preu Fixe. Direm més encara, aquest potser és aquell pintor d'ànimes que tant cerquem.

El concepte, equivocat que molts guarden avui de la Caricatura, el deuen a la confusió relativa del realisme, el qual ritme vacil·lant o decidit de línia dansa, al compàs profund d'un interior copsat. Altres creuen que es reduceix a exageracions de diferents components anatòmics. I entre altres coses més, també diuen que consisteix en les accentuacions de les virtuts i defectes exteriors, més o menys dignificats, o bé ridiculitzats, etc. El cert és, però, que el punt inicial de la Caricatura, esclata i parteix del contacte produït per dos interiors i provocat per un d'ells.

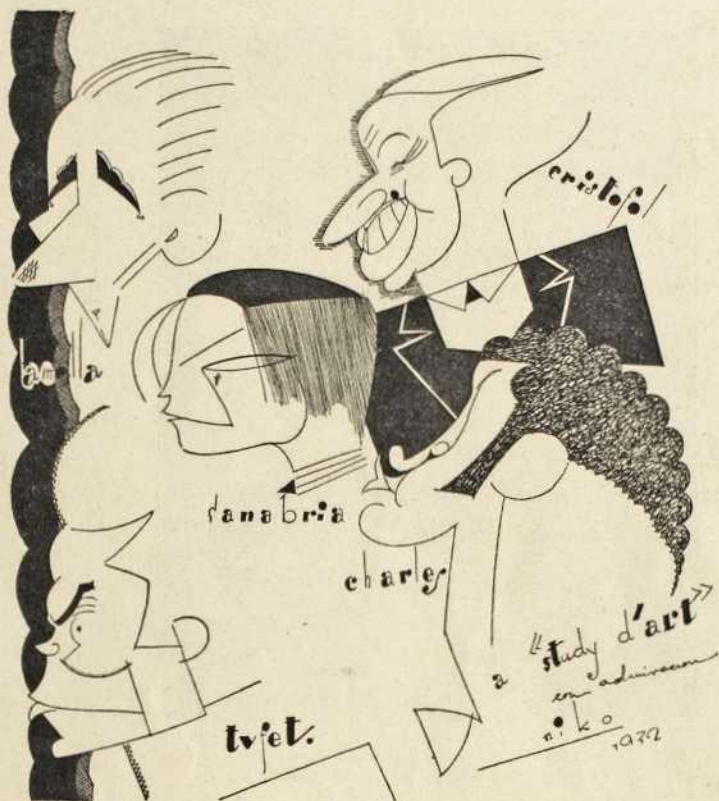
D'aquestes profunditats, suca el llapiç el caricaturista. Són molts els que practiquen la Caricatura, més ben dit, que ni fan retrats ni

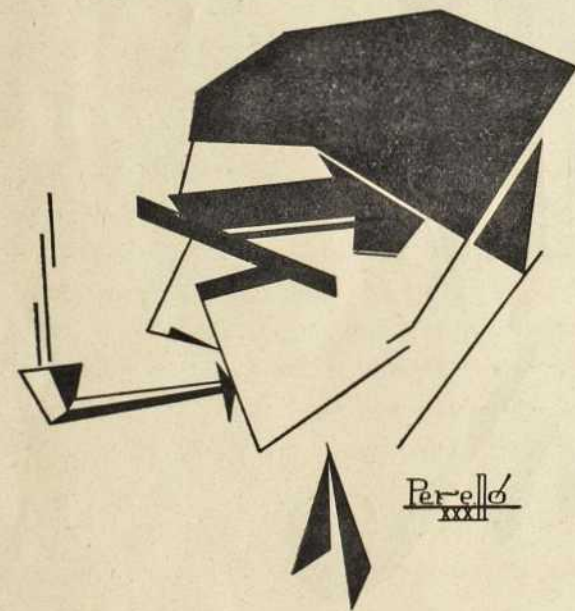
El Dr. Turró, vist per la fina i punyent percepció de Bagaria.

caricatures. I en tot el món no trobaríem noms suficients, com dits d'una mà podrien apuntar.

Les plomes de Bagaria, «Niko», «Coke» i potser prou... (Deixarem «Caran d'Ache», «Bon», Lautrec, Grostz, «K-Hito», Delarco). Prescindirem d'al·ludiraquelles firmes de la caricatura comentada, i que precisament només tenen importància, pel seu peu intencionat, i que hom, les confon amb les demés

Els que integren «Studi d'Art» copcats pel fotògraf de neguits «NIKO».

de caire psicològic, d'un món endinsat i folrat, per un embalatge, quin precinte solament el caricaturista coneix.

Finalment:

I si la Caricatura, que representa l'autòpsia espiritual; l'ànima vista per mitjà del sondeig dels raigs X i que el caricaturista revela amb l'ajut de la llum vermella, de la punta del seu llapiç, ço és, feta amb la dignitat d'un artista solvent, perquè aquesta obra no pot ésser valorada

La banalitat més repugnant del Cinema.
Visió del formidable català Coke.

com les dels grans mestres de la Pintura, Escultura, encara que hi hagin els monuments d'aquestes arts? Quan acabaran les teranyines de l'Art (acadèmies) d'enredar la madeixa innovadora?

Encara no hi són totes, les olles, plats i demés eines de cuinar als Museus? Els veurem sempre els rostres d'expressió banal i escaiguts de roba fets per pinzells invertits? No hi està abastament representada tota l'herba de les hortes? Fins quan volen pasturar als seus visitants? Quanta misèria hi ha, en els museus... Tots els polls de les barbes velles, s'hi encisen.

enric CROUS

Salvador Dalí

A l'amic Dalí

Hi ha tot un món de crítics o intel·lectuals ineptes per a viure l'època moderna d'acord amb les transformacions que aquesta demana incessantment; per això i basant-se en això, han atacat l'anti-art modern, afirmant amb aquella contundència que caracteritza a la gent indocumentada i eixorca, que l'anti-art modern «moria i reviscolava» cada dia. Keyserling va dir de nosaltres que érem uns «extravertits», jo crec que encara no definí perfectament el tipus mediterrani, jo afirmaria que el català és un extravertit arravatat amb tots els defectes d'una degeneració fatal, fet que estigmatitza als pobles moralistes. Per això, vivim d'acord amb el no. Jo i oblidem el Jo com fer instint. Ens plau l'espectacle exterior, i refusem l'espectacle interior símptoma de vitalitat. Per això, s'explica que siguem un poble psíquicament decadent.

Per això els morts són refractaris al viure, perquè llur convivència és incompatible amb les lleis que regulen el desenvolupament humà. Aquests morts de sobrenom crítics d'art, lligats a llurs històries i monografies, a llurs cultures acadèmiques i documentals, solament poden ésser sensibles davant els morts d'antany i, davant de tota norma moderna que s'extralimiti de les fronteres fixades per ells es tornaran bijesestèsics i brandaran la campana d'allò sagrat en el recinte dels morts segurs que aquests acudiran al seu ajut.

Contra aquest estat de coses a voltes els esperits sublims irrompen majestuosament com determinats per una força irreductible i planten batalla a tots els cadàvers amb formes de vivència. La interinitat de l'atac serà proporcional a la resistència que aquells oposaran, i la batalla restarà com indefinida, neutra, fins que passat algun temps els cadàvers tornaran a llurs fosses destints definitivament.

I mudant els termes podem dir a Batalla-Dalí, i a cadàvers a tot el món de crítics havalistes posant a la capdavantera un home tan buit com estúpid com és en Joan Sacs, Feliu, Elies, Apa, etcètera i posem etc. perquè la seva genialitat voreja a l'infinit, i per això respon amb la seva múltiple personalitat disseciada nominalment.

El món d'aquests cadàvers ha estat perfectament definit per Haus Arp (Nouvelle Revue Française 1931-Vol. V) «Je suis fermade que n'aucune importance (fa referència a l'origen del mot «Dada») et qu'il n'y a que les imbeciles et les professeurs espagnols qui puissent se intéresser aux dates». Realment és això. La incapacitat creativa espanyola i catalana s'amaga darrera el monobibliotecarisme, monoarxivisme, etc. Recollir dades, fer quatre comentaris i publicar volums atapeïts heus ací la creació espanyola. I, és clar, que un home que surti d'aquestes esferes insípides serà castigat amb l'arma del covard: el buit

o el despectivisme palés. Aquest és el cas Dalí i l'enrenou produït fa el nostre grup arran de la denúncia pública mitjançant manifest l'any 1925. Qui és Dalí però? Em reclamo dels grans artistes d'avui dia i afirmo que Dalí es el geni innovador d'un allà d'ençà de Goya no superada. No és pas el Dalí de la ja prehistòrica «Venus i el manies» sinó el Dalí subrealista, el primer que utilitzà elements extrapictòrics (1) per primera vegada al món: la sorra, el suro, etc. És que els homes que es superen s'avantpassen a la seva època i creen d'acord amb el futur i no amb el present. Com un Goya en els seus «caprichos» Dalí l'avança i va a la meta de les últimes bocades de la justesa moribund. Perquè la pintura mor, mor l'arquitectura i l'esculptura i el teatre i apareixen noves formes unes plàstiques i vitals; més d'acord amb l'esperit de la nostra època; la màquina, el cinema, que les suplantem completament, i al dir cinema no volem dir les produccions teatralitzades que ens importen els financistes de Wall Street, sinó les realitzacions de cinema

IDIOTES. I ara vosaltres em dieu copiant a primer cop d'ull una contradicció: I perquè pinten doncs, aquests artistes? Perquè simplement: ells viuen en una època pictòrica. En el carreró sense sortida de la pintura, ells per una fatalitat d'herència s'hi troben tancats. Ells cal que pintin, doncs. I les úniques obres que restaran com a fitxa històrica seran les seves. I dic com a fitxa històrica, perquè des dels primitius fins l'actualitat no ha estat realitzat res més que un fitxer històric de la pintura.

Allò que Meyesbold i Vairoff en el teatre Dalí en Espanya i tots els grans anti-artistes estrangers han realitzat i relitzaran en la pintura.

Què hi fa que els morts encara badallin. Els morts ben morts són i com a morts havem d'ésser tractats segons les normes de la profilaxi moderna: el forn d'iniciació d'artistes i llurs obres que totes les nacions crearan com una necessitat de competència biològica.

A. B. I.

(1) Montanyà en diu: anti-pictòrics, denominació que nomenem justa.

Un poema de CLARANDRA

C A M I N S

Adés amples, adés estrets:
el passant calciga camins...
Dins la falda dels sembrats
s'ha ajaçat el malestruc.
Plou, i vola l'ocellada.
Va dansant el vent, marrit;
el cadarn de la Natura
riu el pit del mendicant.

Cinema

En tot el que va de temporada a Lleida, hem vist tres films que ens han cridat vivament l'atenció.

Un d'ells està deslligat completament dels altres dos, — assumpte, desenvolupament, ambient, — i aquests dos tampoc tenen cap relació entre si; però d'entre els tres hom hi troba un punt d'empatiment que els hi és comú.

Ens referim a *L'exprés blau*, *Carbó*, i *Noies d'uniforme*.

No escapa pas a ningú que en aquests tres films, els esforços de llurs directors, estan dirigits de cara a les masses. L'individu desapareix per a deixar lloc al conjunt d'individus. La cura principal és donar tota la importància al fet col·lectiu.

En ells, però, analitzant-los destriament, podem observar-los-hi, que en realitat tenen un intèrpret, un al qual estan supeditats tots els demés.

Es un intèrpret que no té ULLS i us MIRA; que no té BOCA i us PARLA. Hom el sent present damunt de la seva CONSCIÈNCIA.

En *L'exprés blau*, film soviètic dirigit per Einseistein, en tenim una mostra. En ell es demostra al públic els antagonismes existents, — dos mons, — entre els viatgers de 1.ª classe i els de 3.^a

L'intèrpret indiferent a la lluita, que us impressiona i que no el podeu eludir: EL TREN.

El tren, l'Exprés blau, és impassible a la tragèdia que dintre el seu ventre es desenrotlla. Només té una dèria: córrer... córrer... I en mig de la simfonia del seu trepidar es senten tirs, que els homes han inventat per a destruir-se ells mateixos.

Noies d'uniforme, film alemany, dirigit per Leontine Sagan, llança un clam que no podem deixar-lo en el buit.

Us presenta en un realisme sincer la tendència educativa que s'usa en un internat de noies, i les conseqüències que d'aqueixa mateixa se'n desprenen. Es horrorós. Un assumpte que dóna basarda el tractar-lo.

Totes són protagonistes de les seves tragèdies. Però també hi trobem aquell intèrpret, — aquí invisible, — que en un ironisme fatalista, fa moure, com estirant-los per unes cordetes, a tots els demés personatges.

Aquest intèrpret és fruit de tot un ordre social de coses mantingut per un despotisme arbitrari: EL REGLAMENT.

Està per damunt de tot, i per damunt de tots. En un concepte restringit es proposen eludir un fet que la vida l'imposa.

¡Noies d'uniforme que heu de fer cas omís del que sou, i que només teniu d'atendre el reglament!

¡Noies d'uniforme que us preparen per a ésser instruments, per a ésser soldats, per a ésser màquines!

¡Noies d'uniforme com l'Ildegarda, tot arravatament passional!

¡Noies d'uniforme com Manuela, tot sensibilitat, predisposada, a la primera contrarietat, a arribar a la follia!

Gireu la vista: A tots els països n'hi ha de noies d'uniforme. Capiu-se del gran que és aquest problema.

«*Carbó*» film alemany també, dirigit per G. W. Pabst, us retrata la vida miserable dels miners.

Pel·lícules que no es veuen cada dia. Pel·lícules que us fan mirar amb despreci les produccions ridícules americanes.

Carbó té un contingut social formidable.

L'interpret indiferent a tot i motiu principal: Les entranyes de la TERRA.

Miners francesos! Miners alemanys! Antagonismes nacionalitaris creats per les conveniències dels poderosos! Tot misèria a la fi.

Però a l'hora del perill, les barreres es salten. Entre els explotats no hi pot haver fronteres. La misèria els uneix.

Avui us ajudem nosaltres, demà ens ajudareu vosaltres...

PAU XURIGUERA

La importància científica en el cinema

Aquí és considerada la tècnica del cinema com a instrument o mecanisme apte per assolir qualsevol forma de lirisme, des de la realitat pura fins l'abracadabrant més contundent.

Aquest mecanisme ha d'ésser íntegre, amb riquesa d'elements per a una total expressió i no pas limitat acadèmicament per expressions parcials, sinó totalista.

Ja s'ha dit que aquesta tècnica, creació recent de la indústria moderna, és també més d'acord amb el gust modern.

Per això, cada dia veiem més autors, novel·listes, plàstics i actors ingressar en la gran tècnica cinematogràfica, i és que el teatre, és ja un marc reduït.

Les parets d'un escenari són petites quan s'han contemplat els immensos panorames del cinema.

Es parla de la mort del teatre com un gènere destinat a desaparèixer.

D'altra banda esteu segurs que la paraula, l'expressió del vers, no passarà mai.

¿Què és doncs, el què trontolla en la forma teatral?

Remarquem altre cop que es tracta

tan sols de la tècnica i formes d'aquest espectacle.

L'actualíssima incorporació de la paraula al cinema demostra com acabem de dir, que el verb no pot passar.

Així s'esdevé en el moment en què el cinema mut és ja una realitat perfecta i tot i que els seus partidaris consideren suficient el llenguatge de les imatges mudes.

L'objecció a fer és la tan repetida, que la paraula és element anti-cinematogràfic, que mata el ritme de les imatges com ho proven els films de categoria ben inferiors vistos fins ara no precisament sonors, perquè la sonoritat s'ha admés sempre, sinó parlats.

Aquesta objecció necessita unes explicacions i uns aclariments que farem tot seguit.

Més que els films realitzats, ens interessa la potència del procediment.

Els primers films muts realitzats, que avui ens fan somriure, eren adaptacions teatrals que no permetien d'imaginar-se les realitats actuals.

Els escriptors que senten la influència del cinema declaren que, més a de-

terminats films, és a l'expressió cinematogràfica a què deuen la influència perquè representa el símbol de l'època.

Així, doncs, podrem deduir que la poesia influenciarà el cinema amb avantatge, quan representi l'esperit del món contemporani; cosa ja esdevinguda, com hem dit amb els sobrerrealistes.

Els films portats que havem vist fins

ara no són sinó adaptacions de literatures mortes i operetes antiquades.

Al·leluia, de King Widor, és ja un bon film parlat i sonor.

Crítics i cineastes estem d'acord a afirmar que és el millor que ha produït el cinema.

ORIOL DE MARTÍ.

CRITICA DE TEATRE

La mort definitiva del teatre clàssico-modern

Cal haver llegit el capítol XXXVIII de l'«Anti-Crist» de Nietzsche per a poder-se identificar amb el meu estat d'esperit. «I per tal d'evitar qualsevol dubte en relació a allò que jo menyspreo i a qui menyspreo, diré que és l'home d'avui, del qual sóc fatalment contemporani. L'home d'avui del Nietzsche és l'esperit putrefacte de l'anònim escriptor que pastura santament sobre les coses clàssiques i n'escampa el baf després d'haver-li anomenat el petit motiu peculiar o particularisme.

Es l'home que no té prou vitalitat per a donar-se compte que un estat d'esperit nou, diametralment oposat al vell ha estat d'acord amb un automatisme emanat d'allò que hi ha de profund en la psiquis moderna.

Per això aquest escriptor «cèlebre» és el qui empenyant-se en el fússell del «carromato dels segles» influeix decisivament sobre la massa àvida de saviesa i perfecció.

Waldemar George, André Lang, Gance, Berenet, Berge, etc., afirmen que ha acabat l'època de la imatge. És la imatge en sí. És la natura projectada, és surrealisme.

I és que imatge i velocitat s'identifiquen com en el segle XIV s'identifiquen la paraula i el preciosisme.

La música moderna és estesa en un

pla diametralment oposat a tot allò clàssic, començant per un Mozart i acabant per les operetes magníficament blasfemes i insípides d'una nul·litat idiota com Strauss.

Es el ritme com emanació pura d'una força instintiva d'un fox anònim o d'una dansa selvatge.

Berand en la «Renne de France» i sota el títol «1930» i aquesta data ja resta avui dia relativament desplaçada, relacionant-ho amb l'obsessió de segle a través del lirisme de la imatge: «Entre els joves d'avui dia hi ha una profunda diferència i és que l'enorme cinema s'imposa als uns i als altres en edats diferents».

I és que l'estat d'esperit que féu possible el teatre ha mort i per tant ha mort aquest darrer.

Ni un Bernat Shaw, ni un O'Neil, ni un Pirandello, ni un Cocteau, ni un etc., han creat un teatre d'acord amb el nostre esperit. Són les últimes bocades d'aquest monstre antidiluvià (antimodern) que ens serveix per a reconstrucció zoològica i per a res més.

Solament l'esforç gegantí d'un Piscator a Alemanya i sobretot d'un Meyerhold i un Tairoff a l'N. R. S. S. seran coneixedors d'unes quantes paraules.

Piscator representa el darrer esforç classista i és el reviscolament d'un tea-

tre modern (si és que la paradoxa fos viable). Meyeshold o el teatre biodinàmic es fa una nova cosa diametralment oposada al vell concepte de teatre.

Tairoff, amb el seu teatre bioestàtic representa una degeneració de les grans formidables realitzacions de Meyeshold.

I és que Meyeshold construeix. Prescindeix del decorat i construeix una ciutat de fusta, amb plans i esferes. Desapareix el paper llefiscós de decorat Leon Batet. Mai oblidarem, de que tinguérem la sort d'assistir-hi, l'escena del suborn de l'obra de Yogol «L'inspector», amb decorats Meyeshold. A Espanya nosaltres intentarem una realització en unes representacions projectades a Barcelona i que realitzarem a París, Berlín i Moskva arran de l'Olimpíada de l'N. T. O. I. que serà celebrada dins la primavera de 1933 i en la qual repre-

sentarem Espanya i potser Amèrica del Sud.

Als lectors de «Art» com a cap de l'expedició, prometo una informació detallada de la magna Olimpíada a la qual assistiran 48 nacions.

Sí, darem una llambregada sobre el món teatral modern; veurem el fantasma d'aquesta bèstia purulent. I a Espanya els esperits tarvernícols aplaudiran les bestieses dels Quintero o les iniciatives pseudo-clàssiques d'un Benavente. Què direm de França, Alemanya, etc., etc.?

Si ens permeteu acabaré aquesta nota amb aquelles paraules del Shakespeare, però, modificant-les:

Quelcom de podrit hi ha al Món del teatre!

ANT. BONET ISARD.

Del «Freeweristes international movement» i del «International Arbeiter-teuthes-Bund» i de l'N. T. O. I.

Noticiari

La mort, millor dit, la repentina i greu malaltia que traspassà el mestre Vives, ens sobtà. La seva mort, ens emocionà. A l'Art, l'il·lustre compositor li ha fet dues legacions: A la Música, i a la bohèmia perfumada.

Les flors que penjà a les cordes del pentàgrama amb la seva partitura «Bohemios», emboliquen els seus pètals tanta policromia i fragància, que al caminar damunt de l'asfalt actual, el metrònom sembla acompassar els funerals del romanticisme dels artistes vuitcentistes.

Avui aquest perfum està alcoholitzat.

Amb veneració

E. C. V.

Pel rotatiu madrileny «Ahora», li han estat reproduïts al nostre amic Crous, dos quadros de la seva «Pantomima».

Al «Casino Independent», hem vist l'exposició de paisatges de DON J. Gómez Martínez. L'únic que trobarem acceptable fou aquella caricatura. Felicitem el Sr. Martínez per l'encert.

El nostre bon amic Miquel Casanova, aquests dies exposa al Casino Independent una bonica col·lecció d'objectes de pedra, els quals són admirats per part d'un públic ben nombrós, compost d'amateurs conscients i distingides personalitats en matèria artística. No cal dir que esmentem el cas com a millor prova d'afecte que li tenim al nostre dilecte artífex.

A Barcelona veurà la seva aparició una revista de crítica cinematogràfica, la qual ultra ésser una publicació conscient, no es preocuparà gens de l'histerisme arcàic d'algunes Stars, avui en total eclipsi, ni tampoc voldrà fer esment de la poca solta d'uns petons molt Greta Garbo, per cert ja en desús en l'actualitat.

Hom ha batejat aqueixa revista de cinematografia amb el nom de Celuloide.

A. G. ILLERDA - LLEIDA

Casa Baltallà

especialitzada en instal·lacions
de mobles de jone per a cafés,
hotels i balnearis.

Plaça Berenguer IV, núm. 7

L
L
E
I
D
A

BAR

Rialto

Encaixa els dijous
l'ambient elegant lleidatà, i una
orquestrina marca el ritme del
somriure optimista de la joventut

RESTAURANT

La seva cuina refinada,
llur servei, la presentació i el
tracte, us criden a ésser el
millor client.

